

İnşaatta Kalite ve İstanbul Depremi Üzerine, Brasilia Bağlamında Bir Yazı

İsmail Özcan, Y. Mimar

09-10 Haziran 2009 tarihlerinde İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneği (İMSAD) tarafından düzenlenen

1. Uluslararası İnşaatta Kalite Zirvesi'ni çeşitli oturumlara katılarak izleme şansım oldu. Kanımca, Türk yapı sektörünün, önümüzdeki süreçte en çok önem vermesi gereken konuların başında gelen "kalite" konusunu gündeme taşıdığı için İMSAD'a teşekkür etmek gerekir.

Zirvenin teması paralelinde, hafızamda kalan birkaç konuya değinmek ve zirvenin hemen sonrası günlerde televizyon haber bültenlerinde, beklenen İstanbul depremi üzerine yer alan bir habere dikkat çekmek üzere bu yazıyı kaleme aldım.

Türk yapı malzemesi sektörünün yurtiçi pazara sunduğu zengin ürün çeşidi, farklı bütçelere hitap edebilen alternatif ürün gamı Türk yapı malzemesi sektörünün son yıllarda gösterdiği gelişime işaret ediyor. Türkiye'de yerli ya da ithal, ucuz ya da pahalı, kaliteli ya da düşük kaliteli, markalı ya da fason üretim, birçok yapı malzemesinin alternatiflerine rahatlıkla ulaşılabilir. Tasarlayanlar, yatırımcılar, uygulayanlar, kullanıcılar olarak şanslıyız... Peki ya tasarımlarımızda yer verdiğimiz, mekânlarımızda görmek istediğimiz, çoğu zaman "olmuşken iyisi olsun" diyerek seçtiğimiz yapı malzemelerini kullanarak inşa ettiğimiz yapılarımızda kaliteli işçilik ve uygulama yapabiliyor muyuz? Sanırım en büyük sıkıntımız bu noktada.

"İnşaatta Kalite" derken yalnızca projede, yalnızca malzemedede, yalnızca işçilikte kalacak bir kaliteden kime ne yarar var? Doğru yapılmayan bir seçim ve üstüne bir de uygulama hataları nedeniyle elde edilemeyen malzeme performansı ile binalarda konfor koşulları, yaşanabilir mekânlar nasıl elde edilir?

Ne mutlu ki bazı önde gelen malzeme üreticilerinin son yıllarda öncülük ettikleri, işçi/usta eğitimine odaklanan organizasyonlar var. Sanırım, kamunun üstlenmesi gereken "mesleki eğitim" konusunu inşaat işlerinde de etkin çabalar

ile özel sektör üstleniyor. Dilerim, kamu en azından kendisinin yükünü paylaşan bu tür özel firmalara gerekli teşvik, vergi indirimi, sigorta gibi sosyal sorumluluklarda indirim ile destek olur.

İnşaatta Kalite Zirvesi'nin aklımda kalan, kanımca en can alıcı bilgisini, 09 Haziran 2009 tarihindeki oturumlardan birinde gerçekleştirdiği sunumunda ekonomist Prof. Kerem Alkin verdi. Prof. Alkin, hafızam beni yanıltmıyorsa, beklenen büyük İstanbul depreminde 45.000 konutta ağır hasar, 200.000 konutta ise orta derecede hasar olacağını söyledi. Zirveyi izleyen günlerde de Show TV ana haber bülteninde, beklenen büyük deprem nedeniyle oluşacak can kayıpları için 3'er katlı olarak toplamda 19.000 kişilik mezarlığın Şeyhli'de yapıldığı haber veriliyordu. Aynı bültende, depremde toplam 90.000 kişinin yaşamını kaybedeceği, 600.000 kişinin de evsiz kalacağı bildiriliyordu.

Rakamlar korkunç elbette. Öngörülen bu kayıpları, bırakın ortadan kaldırmayı, azaltmayı sağlayacak adımları atmak konusunda kamunun anlaşılmayan bir vurdumduymazlığı var. Dilim varmıyor bu saptamayı yapmaya ama "kalan sağlar bizimdir" der gibi bir izlenim uyandırıyor yetkililer.

Arka arkaya, beklenen deprem ve İstanbul'daki niteliksiz konut yapılaşması ile ilgili konular işitince, yıllar önce bir araştırmam nedeniyle okuduğum, Sn. Doğan Hasol'un Oscar Niemeyer ile gerçekleştirdiği söyleşiler (bkz. YAPI Dergisi, Sayı 86 ve 110) aklıma geldi. Söyleşilerde, zamanımızı aşan nitelikteki yapıları ile ünlü mimar, "savanna" (tropikal yörelerde zemini örten bodur yeşillik) ortasında, plancı Lucio Costa ile nasıl sıfırdan bir kent yarattıkları konusunda bilgi veriyordu. Bir an, Türkiye'de de bir "Brasilia" deneyimine gereksinim olduğunu düşündüm.

Yanlış anlaşılmasın, yeni bir "başkent" kurmaktan değil, yalnızca "planlanmış" yeni bir kentten söz ediyorum. Bu kenti, uzmanların şimdiden uyardığı İstanbul'da kaybedileceği öngörülen canlar için istiyorum. Her şeyiyle sıfırdan planlanacak kent, öncelikle İstanbul'daki niteliksiz konutlarda yaşayan insanlarımız için bir kurtuluş fırsatı olabilecektir. "Peki ya bu kişilerin İstanbul'da bulunma nedeni olan işleri, okullara giden çocukları n'olacak?"

diye sorduğunuzu duyar gibiyim. Bu kişilerin nüfus ve mesleki envanterinin çıkarılıp, yeni kenti, üretim, ticaret ve sosyal yaşam bağlamında bu verilere göre planlamak gerekeceği açık.

Yeni bir kent planlama ile kazanılacak bir başka fırsat da, uluslararası yarışmalar ile elde edilebilecek kent planı ve kamu yapıları projeleri ile Türkiye'nin hep şikâyet ettiği çirkin kentleri arasında bir çekim merkezi elde etmektir. Türk inşaat sektörü için de önemli bir sınav olabilecek bu yeni kent, son yıllarda giderek artan bir biçimde yurtdışında söz sahibi olunan müteahhitlik ve yapı malzemesi alanlarında Türkiye'nin geldiği son noktayı gösterebilmek adına örnek teşkil edecektir.

"Sıfırdan bir kent kurmak kaç mal olur; finansman nasıl sağlanır?" sorularına yanıt hali hazırda dipsiz bir kuyu olarak sömürülebilir "teşvikleri" böyle bir kentte merkezileştirmek, gayrimenkul alanında faaliyet gösteren özel sektör mensubu yatırımcılar için bu kent özelinde cazibeler yaratmak, hali hazırda farklı iller için düşünülen ve planlanan yatırımların gözden geçirilerek, yöreye bağımlı olmayan yatırımları yeni kente kaydırmak ve ayrılan mali kaynakları bu kentin inşasına tahsis etmek çözüm olarak söylenebilir mi? Şüphesiz ki başka çözümler de geliştirilebilir. Bu bağlamda işin ekonomi boyutuna değinecek olursak, yeni kentin inşasının istihdam yaratacağını, iç ticaret hacmini artıracacağını, birçok kişi ve firma açısından ve sonuçta Türkiye açısından kazançlar yaratabileceğini söylemek olası.

Belki de en büyük kazanç İstanbul için olacaktır: Niteliksiz konutların yıkılması sonrasında elde edilecek alanlar, yeniden yapılaşmaya açılmayıp kentsel peyzaj alanları olarak düzenlense ve kentlilerin kullanımına sunulsa fena mı olur?

İMSAD başkanının açılış konuşmasında kendilerine hedef olarak belirlediklerini söylediği, iç pazar hacmini, yurtdışı müteahhitlik gelirini ve yapı malzemesi ihracatını aynı ayı 100 milyar Dolar'a çıkarmak üzere "Cumhuriyet'in 100. yılında 3 yüz" sloganı ile oluşturdukları hedeflere dördüncüyü eklemek ve "100. yılda yeni bir Türk kenti" hedeflemek fazla mı hayalcılık?